

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta "Lissabonin strategia; komission kevät-raportti"

Valtioneuvoston selvitys hallituksen kannanotosta komission 10.2.2004 antamaan rahoituskehystiedonantoon

Valtioneuvoston selvitys komission kolmannesta koheesioraportista

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 18 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta "Lissabonin strategia; komission kevät-raportti" (E 3/2004 vp) ja valtioneuvoston selvityksen hallituksen kannanotosta komission 10.2.2004 antamaan rahoituskehystiedonantoon (E 4/2004 vp) ja 25 päivänä helmikuuta 2004 valtioneuvoston selvityksen komission kolmannesta koheesioraportista (E 13/2004 vp) talousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Jussi Huopaniemi, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Tapio Laamanen, kauppaja ja teollisuusministeriö

- aluekehitysjohtaja Märten Johansson, sisäasiainministeriö
- kansainvälisten asiain päällikkö Martti Huttunen, Palvelutyönantajat ry
- eurooppasihteeri Markku Jääskeläinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- osastopäällikkö Hannele Pohjola, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- osastopäällikkö Marja-Liisa Peltola, Keskuskauppakamari
- johtaja Risto Suominen, Suomen Yrittäjät
- tiedottaja Raimo Holster, Lapin liitto
- maakuntajohtaja Pekka Turunen, Satakuntaliitto
- johtaja Pekka Savolainen, Hämeen TE-keskus.

Viitetiedot

Valiokunta päätti yhdistää asioiden E 3/2004 vp, E 4/2004 vp ja E 13/2004 vp käsittelyt.

VALTIONEUVOSTON SELVITYKSET

Lissabonin strategia

Komission synteesiraportti Lissabonin strategian edistymisestä muodostaa pohjan Lissabonin strategian toteutumista seuraavalle Eurooppa-neuvostolle ja sen valmisteluille. Raportissa komissio katsoo, että Euroopan kokonaistuottavuuden hitaaseen kasvuun ovat vaikuttaneet tieto- ja viestintäteknologian heikko vaikutus tuottavuuteen ja riittämätön investointitoiminta. Komissio esittää, että jäsenvaltioiden tulisi vuodesta 2004 alkaen toteuttaa kansalliset, Euroopan kasvualoitteeseen perustuvat suunnitelmat liikenne-, tutkimus- ja laajakaistaverkostojen osalta. Samalla jäsenvaltioiden tulisi vuoden 2004 kuluessa kiirehtiä pikaohjelmaan sisällytettyjen T&K- ja laajakaistaverkkohankkeiden valmistelua ja riittävän pitkälle edenneiden hankkeiden osalta laatia niiden toteuttamiseksi tarvittavat rahoitussuunnitelmat.

Komission rahoituskehystiedonanto ja koheesioraportti

Komission tiedonannon EU:n vuoden 2007—2013 uusista rahoituskehystistä lähtökohta on laajentumisen haasteeseen vastaamisessa. Kuluvana vuonna tapahtuva laajentuminen kymmenellä uudella jäsenmaalla on olennainen askel Euroopan yhdentymisessä ja sodanjälkeisen kahtiajaon poistamisessa. Unionin jäsenvaltioi-

den keskinäiset elintasoerot tulevat olemaan suuremmat kuin koskaan ennen, mikä luo haasteen koheesipolitiikalle.

EU:n vuoteen 2010 asetetun kilpailukykytavoitteen saavuttaminen edellyttää unionin kasvumahdollisuuksien hyödyntämistä työllisyyttä ja tuottavuutta parantamalla ja rakenneuudistuksilla. EU:n budjetin resursseista yhä merkittävemmän osan tulisi kohdentua näihin unionin tulevaisuuden kannalta tärkeisiin asioihin. Uudet jäsenmaat tulee integroida unionin toimintaan ja politiikkaan mahdollisimman nopeasti. Unionin kattavalla solidaarisuudella kyetään luomaan nykyistä vaikuttavampia kasvumahdollisuuksia.

Komission koheesioraportin mukaan EU:n alue- ja rakennepolitiikan tavoitteena tulee myös jatkossa olla alueiden välisten kehityserojen vähentäminen sekä taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistaminen. Alue- ja rakennepoliittisilla toimenpiteillä pyritään tukemaan kestävää talouskasvua painottamalla entistä enemmän alueellisen kilpailukykyyn kehittämistä ja tuen keskittämistä tärkeimpiin painopisteisiin. Lisäksi keskeisiä tavoitteita ovat rakenteiden uudistaminen, osaamisen ja työllisyyden edistäminen, sosiaalinen koheesio ja kestävä kehitys.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta toteaa, että EU:n Lissabonin kilpailukykystrategia, ja erityisesti tässä yhteydessä sen investointeja ja kilpailukykyyn panostamista koskevat osat, laajenemisen haasteeseen vastaava rahoituskehys ja unionin koheesipolitiikka kuuluvat kiinteästi yhteen. Valiokunta kuitenkin korostaa sitä, että Euroopan unioni ei ensisijaisesti ole olemassa budjettiaan varten eikä yksinomaan toimi sen varassa. Unionin päämääränä on luoda vakaat olosuhteet ja yhtenäiset pe-

lisäännöt sisämarkkinoiden toiminnalle. Varsinkin unionin nettomaksajaksi siirtyvän jäsenvaltion taloudelliset edut unionin jäsenyydestä perustuvat sisämarkkinoilla käytävään kauppaan ja vientiin sekä unionin yleisen taloudellisen toimeliaisuuden vilkkauteen.

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan unionin toiminnan painopisteen tulisi olla siinä, miten Eurooppa parantaa kilpailukykyään. Uusia prosesseja ei tule luoda ja tavoitteita asettaa, vaan panna täytäntöön jo aiem-

min sovittu. Julkisen talouden vakauteen ja kesävytyteen nojaava terve makrotalous ja kasvuun tähtäävä talouspolitiikka on asetettava myös Lissabonin strategian lähtökohdaksi. Rakenteelliset uudistukset, tutkimus- ja innovaatiotoiminnan hyödyntäminen ja osaamisen kehittäminen ovat keinoja, joilla parannetaan EU:n kilpailukykyä ja edistetään investointien ja yritysten sijoittumista Eurooppaan.

Samoin on helppo yhtyä valtioneuvoston kantaa siittä, että unionin tulee entistä enemmän keskittyä toimintaan, joka tuo lisäarvoa, kun sitä hoidetaan unionitasolla eikä vain yksittäisissä jäsenvaltioissa. Lisäarvoa syntyy, jos unionin taloudellinen kilpailukyky vahvistuu, ja sitä tulee myös unionin muusta toiminnasta. Unionin toiminnalle on asetettava selkeitä painopisteitä ja poliittisia tavoitteita, joille myös annetaan riittävät voimavarat.

Valiokunta katsoo, että unionin toiminnassa on varmistettava jo käynnistettyjen strategioiden keskinäinen yhteensopivuus. Näkökulman tulee olla unionin yleisen kilpailukyyn kehittämisessä. Laajentuminen antaa unionille merkittävän mahdollisuuden kasvuun. Samalla on saman asian kääntopuolena todettava, että laajentumisen tapahtuessa EU-25:n keskeiset taloudelliset tunnusluvut kääntyvät huomattavan haasteelliseksi verrattuna nykyisen EU-15:n lukuihin. Tämä koskee niin kansantuotetta henkeä kohden, tuottavuuden kasvua kuin työllisyyttäkin. Panostukset on suunnattava nimenomaan näiden ongelmien voittamiseen, keskeisinä tavoitteina kilpailukyyn ja tuottavuuden kasvun kohottaminen.

Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että EU:n kehittäminen maailman kilpailukykyisimmäksi ja dynaamisimmaksi osaamistaloudeksi merkitsee koko unionin ja jäsenmaiden enenevää panostamista tietoon ja innovaatioihin samalla, kun nopeutetaan rakenneuudistuksia. Suomi on korostanut EU:n budjetin merkitystä Lissabonin strategiaa edistävänä välineenä. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ja osaamis pohjaisen talouden edistämisestä muodostuu rahoitushyönteiden valmistelun yksi keskeisimmistä haasteista. Samoin keskeisiä haasteita ovat infra-

struktuuri-investointien toteuttaminen kilpailukykyä tukevalla tavalla sekä alue- ja rakennepolitiikan yhdistäminen kilpailukyky politiikkaan keskinäisen solidaarisuuden tavoite kuitenkin säilyttäen.

Valiokunta pitää tärkeänä lisätä tutkimus- ja innovaatioresursseja. Tutkimus- ja kehittämis toiminnalle tulee luoda sellaiset puitteet, joilla kannustetaan eurooppalaisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan säilymistä Euroopassa. Euroopan unionin ja jäsenmaiden tulee lisätä panostuksia tutkimukseen, jotta saavutetaan yleinen tutkimuksen investointitavoite, 3 prosenttia BKT:sta. Unionin kautta kanavoitavia varoja voidaan lisätä silloin, jos se tuo lisäarvoa jäsenmaiden toimintaan. Komission tavoite unionin omien T&K-menojen kolminkertaistamisesta saattaa kuitenkin olla ylimitoitettu. Rahoitusta mitoitettaessa on otettava huomioon muun muassa tulevan tutkimuksen puiteohjelman painotukset, rakenteet ja toimintatavat. Tutkimusvarojen tulee jatkossakin edistää eurooppalaista huippuosaamista ja luoda edellytykset yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kilpailukyyn osaamis pohjaiselle kehittymiselle. Valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää perusteltuna keskittyä ydinpainopistealueisiin ja samalla karsia vähämerkityksellisiä ohjelmia.

Valtioneuvoston mielestä on hyvä, että eurooppalaisessa kasvualoitteessa painopistettä on siirretty enemmän koulutukseen sekä tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan. Suomi kuitenkin katsoo, että pikaohjelma keskittyy liiaksi julkisiin investointeihin, vaikka yksityiset investoinnit ovat paljon merkittävämpiä kasvun kannalta. Valiokunta voi yhtyä näihin näkemyksiin.

Hallitus pitää tärkeänä kurinalaista budjettipolitiikkaa sekä jäsenmaissa että unionissa. Se ei kuitenkaan voi olla esteenä jäsenvaltioiden keskinäiselle solidaarisuudelle. Tämän mukaisesti Suomen tavoitteena on edelleen, että Suomen pohjoiset ja itäiset alueet sisällytetään korkeimman aluetukiluokituksen piiriin myös tulevalle rahoituskaudella. Suomi pitääkin hyvänä sitä, että komissio tunnustaa esityksessään unionin pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden

pysyvät luonnonhaitat osana alueellista koheesiopolitiikkaa. Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityisongelmat ja -kohtelu on sisällytetty Suomen liittymissopimukseen, mikä ei kuitenkaan takaa pysyvää erityiskohtelua. Suomi etsii kestävästä rahoitusratkaisua ja pitää kynnyskysymyksenä, että Suomen pohjoiset ja itäiset alueet sisällytetään korkeimman aluetuen piiriin myös jatkossa. Näille alueille tulee jatkossa turvata nykymuotoiset mahdollisuudet myöntää alueellisia valtiontukia, muun muassa yritysten investointitukea ja alueellista kuljetustukea.

Valiokunta tukee tätä valtioneuvoston kantaa voimakkaasti ja korostaa sitä, että harvaan asuttujen alueiden tuelle olisi unionissa löydettävä pysyvä ratkaisu.

Valtioneuvosto pitää komission esittämää uutta alueellisen kilpailukyvyn ja työllisyyden tavoitetta hyvänä lähtökohtana konvergenssitavoitteen ulkopuoliselle politiikalle. Uusi "tavoite kaksi" sisältää kaksi ohjelmaosiota, jotka toimivat "yksi rahasto ohjelmaa kohti" -periaatteella. Toinen, Euroopan aluekehitysrahaston rahoittama ohjelma tähtää alueiden kilpailukyvyn parantamiseen. Toinen, Euroopan sosiaalirahaston rahoittama ohjelma tähtää Euroopan työllisyysstrategian horisontaalisten periaatteiden toteuttamiseen. Jatkossa jäsenvaltiot voivat itse vaikuttaa nykyistä enemmän siihen, miten tuki kohdennetaan alueellisesti ja temaattisesti. Tämä periaate on ollut myös Suomen tavoitteena. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että alueellisia valtiontukia voidaan käyttää osana kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen keinovalikoimaa.

Valiokunnalle annetussa asiantuntijaselvityksessä on kuitenkin esitetty huoli uuden tavoite kakkosen heikosta osuudesta (18 %) EU:n tulevasta panostuksista. Uusi tavoite kakkonen olisi käytännössä ainoa nykyisten jäsenmaiden alueellisen kilpailukyvyn ja työllisyyden kehittämiseen varattu panos. Erityisesti, jos edellä lausutussa tavoitteessa saada Suomi jatkossakin korkeimpien aluetukiluokitusten piiriin ei jostakin syystä onnistuttaisi, merkitsisi komission ehdotus Suomen nykyisten kakkostukialueiden jäämistä kaiken alue- ja rakennepoliittisen tuen ulkopuolelle. Uuden kakkostavoite-ehdotuksen

mukaisesti myös tietyt aluepoliittiset tukimuodot tulisivat jatkossa kielletyiksi, mitä ei voida pitää Suomen kannalta perusteltuna. Nämä näkökohdat huomioon ottaen valiokunta korostaa sitä, että Suomen saaminen myös konvergenssitavoitteen piiriin on koko valtakuntaa koskeva kansallinen etu.

Valtioneuvosto katsoo, että EU:n rahoituskehyykset (sitoumukset) tulee mitoittaa tulevalla kaudella enintään noin 1,1 prosentin tasolle EU:n bruttokansantulosta. Tällä kokonaismitoituksella tulee turvata lisäresurssien osoittaminen etenkin Suomen kannalta tärkeiden ja unionin tuloksiltaan vaikuttavimpien politiikkaprioriteettien toteuttamiseen. Kantaa tarkennetaan, kun saadaan komission lainsäädäntöehdotukset kesällä 2004.

Valiokunnan saamat lausunnot valtioneuvoston kannasta ovat jossakin määrin ristiriitaisia. Yhtäältä Suomen oman alue- ja rakennepoliittikan jatkumisen kannalta olisi huolehdittava unionin riittävästä rahoituksesta. Toisaalta on todettu, että nykyään todelliset maksusitoumukset jäävät alle 1,0 prosentin tason. Tämän mukaan Suomen hallituksen esittämällä 1,1 prosentin tasolla saataisiin aikaan merkittäviä lisäpanostuksia, jos EU:n budjetointikäytäntö tehostuu. Valiokunta pitää tärkeänä, että menotaso ja sitä koskevaa Suomen kantaa arvioidaan neuvottelujen edistyessä.

Valtioneuvosto suhtautuu periaatteessa myönteisesti komission yleislinjauksiin yksinkertaistaa rakennerahastojen hallintomenettelyjä ja selkeyttää komission, jäsenmaiden, alueiden ja paikallisyhteisöiden välistä työnjakoa. Toimeenpanojärjestelmän uudistamisessa lähtökohtana tulee olla läheisyysperiaatteen noudattaminen sekä ohjelmiin kohdistettujen voimavarojen mahdollisimman tehokas hyödyntäminen siten, että ohjelmien vaikuttavuus paranee. EU-varoja tulee käyttää siten, että ne täydentävät kansallisia varoja ja antavat todellista lisäarvoa. Lisäksi varojen väärinkäyttöihin kohdistuvien sanktiojärjestelmien kehittämiseen tulee kiinnittää aikaisempaa suurempaa huomiota.

Valiokunta yhtyy näihin valtioneuvoston käsityksiin ja korostaa rakennerahastojen hallinto-

menettelyjen keventämisen tärkeyttä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten sekä alueellisten toimijoiden kannalta.

Valiokunnassa on keskusteltu myös teollisen tuotannon siirtymisestä pois tuotantokustannuksiltaan kalliimmista jäsenmaista halvempiin. Vaikka siirtymistä ei voidakaan sisämarkkinoilla estää, olisi kuitenkin äärimmäisen haitallista EU:n koheesiopolitiikan legitimitetin kannalta, jos EU:n alue- ja rakennetukia käytettäisiin toimivan tuotannon houkuttelemiseen jäsenmaista toiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että tuilla on jäsenmaiden bruttokansantuotteeseen sidottu enimmäismäärä. Lisäksi EU-tuilla tehtäviin investointeihin täytyy liittyä aina riittävä

kansallinen rahoitusosuus. Yrityksille annettavilla investointituilla on myös aina oltava objektiivisesti perusteltavissa oleva alue- tai rakennepoliittinen peruste. Puhdas EU:n varoilla maksettava yritystuki yritystoiminnan siirtämiseksi nettomaksajavaltioista tuen saajavaltioihin vaarantaa koko koheesiopolitiikan uskottavuuden.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että edellä esitetyin huomautuksin valiokunta yhtyy asioissa valtioneuvoston kantoihin.

Helsingissä 24 päivänä maaliskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
jäs. Merikukka Forsius /vihr
Esko Kiviranta /kesk
Martti Korhonen /vas
Seppo Lahtela /kesk
Jere Lahti /kok

Martin Saarikangas /kok
Sari Sarkomaa /kok
Juhani Sjöblom /kok
vjäs. Rauno Kettunen /kesk
Simo Rundgren /kesk
Matti Saarinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pekka Nurminen.